



UDK 821.163.6:398.87(=163.6):801.6

*Teja Rebernik, Dicky Gilbers*

Univerza v Groningenu, Nizozemska

t.rebernik@rug.nl

d.g.gilbers@rug.n

## MOREBITNI MEDSEBOJNI VPLIV PROZODIJE SLOVENSKEGA GOVORA IN SLOVENSKE LJUDSKE PESMI

Članek na primeru slovenščine obravnava priljubljeno tematiko morebitnega medsebojnega vpliva glasbe in jezika, in sicer s primerjavo prozodije slovenskega govora in melodično-ritmičnih značilnosti slovenske ljudske pesmi. Analiza nakaže morebitne povezave med tonemskostjo in obsegom intervalov, predvidljivostjo naglasov in ritmičnimi poudarki ter, nasploh, povezanost različnih dialektov in njihove glasbene tradicije. Članek tako predstavi preliminarno raziskavo na področju opazovanih podobnosti med točno določenim jezikom in glasbo. Četudi je zaradi manka primerjalnih raziskav za ostale jezike težko zagotoviti, da rezultati niso le naključni, raziskava predstavlja obetaven prvi poskus takšne primerjave.

**Ključne besede:** prozodija, ljudska glasba, slovenski dialekti, slovenščina

The article tackles the popular topic of the potential interaction of music and language by comparing the prosody of Slovene speech and the melodic and rhythmic properties of the Slovene folk song. The study shows potential connections between tonemicity and interval range, the predictability of word stress and rhythmic accent, and different dialects and their musical traditions. The article thus presents a preliminary study of potential similarities between a specific language and music. Although, due to a lack of research for other languages, it is difficult to guarantee that the results are not coincidental, the study presents a promising first attempt at such a comparison.

**Keywords:** prosody, folk music, Slovene dialects, Slovene

### 1 Uvod: O pomenu povezave med glasbo in jezikom

Jezik in glasba sta bistvena dela človeške izkušnje, zato ni presenetljivo, da veliko radovednosti vzbudita tudi pri raziskovalcih. Le-ti so v zadnjih dveh desetletjih jezikovnoglasbeno povezavo veliko proučevali, vendar so se osredotočali predvsem na biološko, kognitivno in evolucijsko stališče. Primerjava lastnosti jezika in glasbene tradicije nekega naroda je redkejša tema, kljub temu, da nam lahko veliko pove o tistem narodu, pa tudi razkrije nov pogled na povezavo med glasbo in jezikom, ki nam pomaga bolje razumeti, kaj pomeni biti človek.

Takšna primerjava je herkulaska naloga, saj na svetu obstaja na tisoče govornih jezikov, še več pa dialektov in glasbenih tradicij. Pri tem večje ne pomeni bolje, saj

več maternih govorcev, kot ima jezik, težje je natančno določiti značilnosti govora in glasbe. Avtorja sva se zato odločila preučevati slovenščino: kot živahen jezik z dvema milijonoma govorcev, mnogimi narečji in lego na stičišču štirih velikih jezikovnih skupin (tj. romanske, germanske, slovanske in uralske) predstavlja popoln primer za preliminarno raziskavo na temo morebitnih neposrednih povezav med glasbo in jezikom.

S preučevanjem jezikovno-glasbene povezave na primeru slovenščine jo uvrstimo na zemljevid zelo razgibanega področja in pripomoremo k njeni prepoznavnosti. Članek predstavi literaturo na temo prozodije slovenskega govora in slovenske ljudske glasbene tradicije, v njem pa avtorja skušava ugotoviti, ali je možno neposredno povezati melodične in ritmične lastnosti glasbe z melodičnimi in ritmičnimi lastnostmi jezika. Tako slovenistom predstaviva nov pogled na slovenski jezik skozi vpliv, ki ga ima nanj ljudska glasba, muzikologom izpostavliva pomen slovenščine za slovensko glasbeno tradicijo, mednarodna skupnost pa pridobi možno metodologijo za neposredne primerjave jezika in glasbe določenega naroda.

V članku avtorja primerjava lastnosti govora in glasbe s predpostavko, da se le-te precej razlikujejo glede na regijo in dialekt, predvsem kadar izpostavimo razliko med tonemsko in netonemsko slovenščino. Ljudsko glasbo sva za primerjavo izbrala, saj na slovenski glasbeni sceni vlada že desetletja. Prozodijo slovenskega govora in ljudsko glasbeno tradicijo avtorja primerjava na več ravneh, in sicer glede na ritem (glasbeni takt in ritem slovenskega govora), poudarke in naglase (dodeljevanje naglasov in metrična enakomernost) ter melodijo (intervali in tonemskost različnih dialektov). Pri tem je treba vnaprej izpostaviti, da so podobnosti, ki jih najdeva, le posredni dokazi za morebitne medsebojne vplive. Dokler ne obstajajo raziskave za druge jezike in njihove glasbene tradicije, ni možno zagotoviti, da podobnosti niso le naključje.

Prvi del članka je namenjen kontekstu raziskovanja jezikovno-glasbenih povezav, kjer avtorja predstaviva biološke in kognitivne poglede ter izpostavliva, na kakšne načine je jezik in glasbo sploh mogoče primerjati, vključiva pa tudi opis prozodije, ki predstavlja bistveno komponento v najinem članku. V drugem delu opiševa lastnosti slovenskega govora in ljudskih pesmi ter ju primerjava na različnih nivojih, omenjenih zgoraj. Cilj članka je razmisliti, kako bi lahko posamezne lastnosti slovenskega govora neposredno povezali z lastnostmi slovenske ljudske glasbene tradicije ter tako prispevali k nadaljnjim raziskavam na tem področju.

## **2 Kontekst raziskovanja jezikovno-glasbenih povezav**

### **2.1 Povezava med jezikom in glasbo iz biološke perspektive**

Ideja, da sta jezik in glasba povezana ter da drug na drugega medsebojno vplivata, nikakor ni nova. Raziskovalci biološko povezavo med jezikom in glasbo že desetletja preučujejo na tri glavne načine: evolucijskega, ki želi ugotoviti, ali sta se jezik in glasba razvila sočasno ali kot dva ločena fenomena ter kako pomembna je glasba za človeštvo; fiziološkega in nevrološkega, ki se osredotočata na mesto jezika in glasbe

v možganih, glede na to, katere nevrnske vire si delita ter kateri deli telesa so pri tem vpleteni; ter kognitivnega, ki išče razlike in podobnosti v kognitivnih sposobnostih in strategijah teh dveh domen. V nadaljevanju članka bova na kratko opisala te poglede, s poudarkom na kognitivnem. V Sloveniji namreč primanjkuje raziskovalcev, ki bi se ukvarjali s temo jezikovno-glasbenih povezav, zato je toliko pomembneje ustvariti primerno ozadje in opisati znanje, ki na področju velja za temeljno.

Sprva je treba omeniti evolucijski aspekt, pri katerem evolucijski biologi skušajo ugotoviti, ali so se človeški možgani in anatomija razvijali neposredno za jezik in glasbo in sta le-ta rezultat naravne selekcije ali pa sta ti dve domeni enostavno prevzeli in prilagodili dele telesa in možganskih funkcij, ki so že bile tam. Priljubljena teza področja je, da sta se jezik in glasba razvila iz enotnega »glasbenega protojezika«, kasneje pa razdelila na dve pomembni enoti (glej npr. Patel 2008).

Jezik in glasba si delita mnogo lastnosti, ki morebiti črpajo iz istih nevrnskih virov. Obe domeni zaznamujejo hierarhična organizacija diskretnih zvočnih elementov v slušni skorji (pri glasbi gre za tone, pri jeziku za foneme), akustična analiza, zaznavanje in kodiranje višine tonov, časovna razporejenost in zaznavanje ritma, slušni spomin itd. (Fritz et al. 2013). Znatna količina dokazov je pokazala tudi, da si jezik in glasba delita vire za procesiranje relativne višine tona in sintakse (Patel 2013).

A kljub temu obstajajo posamezniki, ki so izgubili jezikovne sposobnosti, glasbenih pa ne (in obratno), kar na videz priča proti deljenju nevrnskih virov. Kako je to možno? Patel (2013) predlaga več možnosti, pri čemer je najverjetnejša ta, da si jezik in glasba sicer delita omrežje nevrnskih virov, vendar so elementi vsake domene zastopani in shranjeni posamezno, kar pomeni, da škoda, povzročena elementom ene domene, ne vpliva na elemente druge domene.

Ta možnost se zdi najverjetnejša za procesiranje sintakse, saj je bilo že večkrat pokazano, da izguba jezikovne sintakse ne pomeni nujno tudi izgube glasbene sintakse (Patel 2008).<sup>1</sup> Kateri viri so dejansko deljeni pri procesiranju jezika in glasbe, ostaja nedorečeno. Možno je, da procesiranje strukture v jeziku in glasbi pravzaprav uporablja mehanizme kognitivnega nadzora in vključuje tako procesiranje glasbenih elementov kot tudi ustvarjanje glasbenih napovedi in pričakovanj (Slevc in Okada 2015). Pri tem torej ne bi šlo za jezikovno-glasbeno specifične vire temveč za bolj splošne procese.

Jezik in glasbo je možno primerjati na veliko načinov. Patel (2008) v svoji knjigi *Glasba, jezik in možgani*, pionirski knjigi področja, predlaga, da obstaja šest nivojev, ki jih lahko primerjamo, in sicer gre za zvočne elemente, ritem, melodijo, sintakso, pomen in evolucijo. Na drugi strani Jackendoff raje našteje, katere sposobnosti ljudje potrebujejo za procesiranje tako jezika kot tudi glasbe. Posamezniki morajo biti sposobni shranjevati reprezentacije elementov, integrirati te reprezentacije v različne kombinacije, ustvarjati pričakovanja, imeti morajo natančen nadzor nad produkcijo

<sup>1</sup> Glasbena sintaksa se nanaša na to, kako se toni povezujejo v daljše sekvence, na primer v akorde ali lestvice.

zvokov, izraziti željo za imitacijo drugih, izumljati nove kombinacije, ter se pridružiti ostalim in nekaj – naj bo to pogovor ali pesem – skupaj ustvariti (Jackendoff 2009).

Neposredni medsebojni vpliv jezika in glasbe se kaže tudi, ko se oddaljimo od teoretičnih primerjav. Na nivoju prozodije, na primer, obstaja neposredna interakcija med govorom in razpoloženji: tako, kot so molove lestvice »žalostne« in durove lestvice »vesele«, se tudi žalosten in vesel govor izražata v molovi ali durovi modaliteti (Schreuder et al. 2005). Nadalje pa praktično plat jezikovno-glasbenih povezav spoznavamo tudi s pomočjo raziskav na glasbenikih. Vadba instrumenta spremeni možgane, izboljša govorni spomin in jezikovno napoved<sup>2</sup> (Patel in Morgan 2017), prav tako pa pomaga pri izgovarjavi, ko se glasbenik uči drugega jezika (npr. Slevc in Miyake 2006). Članek je prekratek, da bi lahko naštela vse koristi razvitih glasbenih sposobnosti na percepcijo, produkcijo in učenje jezika, vendar pa se tisti, ki jih to zanima, lahko posvetujejo s pregledi literature (npr. Besson et al. 2011).

Ne glede na njun evolucijski izvor je jasno, da imata jezik in glasba veliko skupnega. To je pokazalo tudi veliko empiričnih in kognitivnih raziskav, vendar se slednje osredotočajo na jezik in glasbo kot na *fenomena*, manj pa obstaja čisto praktičnih primerjav, ki bi se osredotočale na neposredne povezave med jezikom in glasbo določenega naroda. Naslednje podpoglavje predstavi prav te raziskave.

## 2.2 Empirične povezave med jezikom nekega naroda in njegovo glasbeno tradicijo

Takšne raziskave, kot je najina, nisva zasledila, vendar pa svojo hipotezo, da obstaja neka povezava med prozodijo govora in ritmično-melodičnimi značilnostmi glasbe, potegneva iz preteklih študij, ki so empirično dokazovale povezave med jezikom nekega naroda in njegovo glasbeno tradicijo, predvsem tisto, vezano na klasično glasbo.

Pretekle raziskave, opisane spodaj, kažejo tri pomembne trende. Prvič, raziskovalci pogosto uporabljajo indeks nPVI,<sup>3</sup> ki jim omogoča, da matematično preučujejo povezave med ritmičnimi vzorci jezika in izbranimi, najpogosteje klasičnimi, skladbami. Pri tem se osredotočijo le na posamezne stavke in dele skladb, ne primerjajo pa splošnih značilnosti jezika in glasbe, na primer katera je najpogosteje uporabljena lestvica v glasbi ali h kateri jezikovni družini pripada jezik. Drugič, velikost in narava vzorca (število skladateljev ali proučevanih pesmi) se zelo razlikuje med različnimi študijami, kar otežuje uravnoteženo primerjavo raznolikih raziskav. Tretjič, ritem je najpogosteje proučevana značilnost, saj jo je tudi najlažje analizirati, predvsem s prej omenjenim indeksom. Vendar ritem ni edini pomembni del jezika in glasbe, prav tako pa ni edina merljiva lastnost prozodije.

<sup>2</sup> Izraz »jezikovna napoved« se nanaša na proces, v katerem lahko ljudje z veliko mere gotovosti napovemo naslednjo besedo v stavku ali to, kako se bo stavek končal.

<sup>3</sup> Indeks nPVI ali »normaliziran indeks parne variabilnosti« meri, koliko se razlikujejo zaporedna trajanja v določeni izjavi oziroma koliko kontrasta obstaja med njimi (Patel 2008). Ker so tako stavki kot tudi glasbeni segmenti sestavljeni iz zaporednih trajanj, lahko indeks nPVI uporabljamo za merjenje trajanj v obeh domenah.

Izjemno plodovita raziskovalca Daniele in Patel sta leta 2003 napisala članek z naslovom *Empirična primerjava ritma jezika in glasbe*, ki je mnogo drugih raziskovalcev vzpodbudil k uporabi indeksa nPVI. V svoji raziskavi sta preučevala ritem francoskega in angleškega govora ter (instrumentalnih) glasbenih tem. V ta namen sta izbrala angleške in francoske skladatelje iz dobe »glasbenega nacionalizma«, saj sta predpostavljala, da se bodo prav v tem obdobju razlike najbolj pokazale. Odkrila sta, da angleščina in francoščina, prva kot naglasni (angl. *stress-timed*) in druga kot zlogovni (angl. *syllable-timed*) jezik, res kažeta razlike v vrednostih nPVI tako za jezik kot za glasbo, četudi je razlika med glasbenimi vrednostmi nPVI manjša kot tista med jezikovnimi (Patel in Daniele 2003).

Leto dni kasneje sta Patel in Daniele preučevala nemško in avstrijsko glasbo in jezik, saj se glasbene vrednosti nPVI niso ujemale z jezikovnimi. Pokazala sta, da je italijanska glasba najverjetneje vplivala na nemško in avstrijsko glasbo, zato le-ti kažeta nižje vzorce, ki so značilni za zlogovne jezike (kot je italijanščina). Ko se je skozi zgodovino zmanjševal vpliv italijanske glasbe, se je tudi glasbeni nPVI nemških in avstrijskih pesmi povečal in približal vrednostim nPVI nemškega jezika, ki so višje.

Kljub navidezno prepričljivim rezultatom Patela in Daniela niso vsi raziskovalci našli jasnih razlik. Vanhandel in Song (2009), ki sta preučevala vpliv jezikovnega ritma na posamezne stile nemških in francoskih skladateljev 19. stoletja, nista našla statistično relevantne razlike med jezikoma. Podobno Jekiel (2014) ni našel prepričljivih razlik v vrednostih nPVI, ko je primerjal angleški in poljski ritem v govoru in glasbi, je pa odkril, da ima govor veliko več skupnega z ljudskimi pesmimi kot pa s klasično glasbo.

Sadakata, Desian, Honing, Patel in Iversen (2004) so se odločili primerjati ritem v japonski in angleški popularni glasbi japonskih skladateljev. Uporabili so glasbo z besedili namesto instrumentalnih skladb in odkrili, da ima glasba z japonskimi besedili nižje vrednosti nPVI kot glasba z angleškimi besedili. Ker so skladatelji iste narodnosti, lahko vidimo, da na razlike vpliva jezik ustvarjanja, ne zgolj materni jezik in ustvarjalno okolje samega skladatelja (Sadakata et al. 2004).

Drugi avtorji so se raje posvetili točno določenemu ritmu in poudarkom. D. in N. Temperley (2011) sta preučevala lombardski ritem (angl. *scotch snap*) – ritmični vzorec, ki ga definirata kot »šestnajstinka na prvi dobi, ki ji sledi osminka s piko« (prav tam: 51). Odkrila sta, da je vzorec prisoten predvsem v angleških in še posebej v škotskih pesmih, redkeje pa je v italijanskih in nemških. Prav tako se ga pogosto sliši na kratkih samoglasnikih, kar se ujema z njuno korpusno raziskavo, ki je pokazala, da se zelo kratki samoglasniki radi pojavljajo v angleščini, v drugih jezikih pa redkeje. S to raziskavo sta D. in N. Temperley (2011) bila prva, ki sta našla neposredno povezavo med točno določenim ritmičnim vzorcem in jezikom.

V malo drugačni raziskavi sta McGowan in Levitt (2011) preučevala govor in glasbo treh različnih angleških dialektov, in sicer s Shetlandskih otokov (Škotska), iz grofije Donegal (Irska) in Kentuckyja (ZDA). Slednji ima veliko prebivalcev škotskega in

irskega porekla. Uporabila sta glasbo in govor treh violinistov iz vsake regije. Tako glasbeni kot jezikovni indeks nPVI sta se razlikovala med tremi regijami in kazala iste trende, glasbeni nPVI pa je kazal večje razlike kot jezikovni nPVI.

Vprašanje ostaja, kako glasba in jezik vzajemno delujeta na nivoju teksta, v pesmih z besedilom. Leta 1992 sta Palmer in Kelly proučevala medsebojni vpliv jezikovne prozodije in glasbenega takta v pesmi. Odkrila sta, da tako jezikovni kot glasbeni poudarki prispevajo k temu, kako poslušalci dojemajo pomembnost določenega dela pesmi, pa tudi, da so pogosto usklajeni in se ujemajo, tj. besedni naglas se ujema z glasbenim akcentom.<sup>4</sup> Kasneje sta podobno pokazala Baese in Ashley (2006), ki sta se osredotočila na jezikovne in glasbene poudarke v ruskih ljudskih pesmih, saj sta želela ugotoviti, kaj se zgodi z ritmičnimi strukturami, ko glasbo spremlja tekst. Označila sta jezikovne in glasbene poudarke v 15 ljudskih pesmih in odkrila, da besedni naglas vedno sovpadajo s težko dobo.

Ob branju teh raziskav in raznolikih rezultatih postane jasno, da empirična analiza naključnih vzorcev govora in skladb morda ni najboljši način za ugotavljanje dejanskih povezav. Konec koncev se posamezne skladbe in načini govora različnih posameznikov med seboj neizmerno razlikujejo. Posledično se boljši pristop zdi takšen, kot ga ubereva avtorja tega besedila, ko širše primerjava lastnosti jezika in glasbenih tradicij. Naslednji korak pri tem bo, seveda, združiti rezultate empiričnih raziskav, kakršne so te naštetje zgoraj, in primerjav, kot je najina.

### 2.3 Glasbenost jezika: Pomen prozodije v raziskovanju govora

Prozodija je bistveni del govora, pa naj gre za jezikovno, ki se nanaša na melodijo in ritem jezika, ali pa čustveno, ki nakazuje govorčevu razpoloženje. Vključuje vzorce besednih naglasov, stavčnih poudarkov in intonacije (Jackson 2007) ter vpliva na to, kako bo izjava ločena v manjše koščke in kateri deli stavka bodo poudarjeni in pomembni (Dahan 2015). Z manipulacijo tona glasu, dolžine in jakosti govorci izražajo čustva in v jezik vključijo razlikovalne zmožnosti na nivoju sintakse, leksike in tona (Kemmer 2015). Prozodija tako med drugim lahko sporoča tip stavka (trdilni, vprašalni), intonacijske ločnice fraz ali pomenske poudarke (prav tam).

Prozodija je najbolj »glasbeni« del jezika oziroma govora in kot taka je tisti del, ki ga je najlažje in najbolj smiselno primerjati z glasbo. Toporišič je v svojih *Besedjeslovnih razpravah* naštel sedem parametrov prozodije v slovenščini, in sicer kolikost zlogovnikov, naglasenost, mesto prozodema, tonemskost, naglasna jakost, naglasna krepkost ter večnaglasnost (Toporišič 2006). Nekateri avtorji poudarjajo druge komponente prozodije. Ena izmed njih je intonacija, ki se nanaša na melodijo določene izjave, stavki pa imajo intonacijske fraze, ki vključujejo poudarjen zlog (s tonemskim naglasom) in so izražene z naraščajočo ali padajočo melodijo (Ferreira 2006). Tudi besedni naglas

<sup>4</sup> Prav tako predlagata, da je glasbeni ritem bolj fleksibilen kot jezikovni ritem, kar se tiče prilagajanja skozi čas: v pesmih, ki se skozi zgodovino spreminjajo, je bolj verjetno, da se bo metrični poudarek prilagodil besednemu naglasu kot obratno (Palmer in Kelly 1992).

je ena od ključnih sestavin prozodije, označujejo pa ga lastnosti, kot so jakost, dolžina, ton itd. (prav tam). V tem članku se avtorja osredotočava predvsem na naglašenost oziroma poudarke, ritem ter tonemskost.

Glede na svojo prozodijo različni jeziki pripadajo različnim kategorijam. Kadar govorimo o izohroniji, tj. o internem ritmu in katere sledeče si enote (naglasni, zlogi ali more) se pojavijo približno enako oddaljene druga od druge, so lahko jeziki naglasni, kot sta angleščina ali nemščina, zlogovni, kot sta francoščina ali italijanščina, ali moravski, kot je japonščina (Fox 2000). Jezike prav tako lahko razporedimo glede na to, kako pomembna sta za njih poudarek in ton, kar vključuje tonalne jezike, kot je mandarinščina, kjer sprememba tona pomeni spremembo v pomenu besede; tonemske jezike, kot je japonščina, kjer toni pomagajo razlikovati med besedami, vendar so variacije omejene na en zlog ali dva; in naglasni jeziki, kot je angleščina, kjer sprememba v poudarku pomeni spremembo v pomenu (prav tam).

Različni jeziki se tako precej razlikujejo v svojih prozodičnih lastnostih ter kako različne lastnosti uporabljajo v različne namene. Med svojim proučevanjem nizozemščine, angleščine in nemščine je Moskvina (2013) odkrila, da za izražanje vpliva v govoru angleščina spreminja ton in intenzivnost, nizozemščina enako vendar do manjše mere, nemščina pa spreminja le ton. Podobne raziskave so bile narejene tudi za slovenščino, četudi, kot poudari Huber (2017), je slovenska prozodija nasploh slabo raziskana, predvsem na nivoju stavka. Vitez in Zwitter Vitez (2004) sta za slovenščino definirala štiri intonacijske kazalce, in sicer tempo govora, tonsko višino, jakost ter premore. Pokazala sta, da večanje jakosti zaznamuje govorcevo željo po nadaljevanju govora, z dvigom tonske višine pa govorec skuša pritegniti naslovnikovo pozornost.

Vse te prozodične lastnosti – intonacijo, ritem, tonsko višino – lahko z lahkoto primerjamo z glasbo, vendar pa problem nastopi, ko želimo značilnosti posplošiti, saj so lastnosti odvisne tudi od dialekta ter od posameznika in njegovega idiolekta, ne le od jezika samega.

### 3 Slovenščina in slovenska ljudska glasbena tradicija

#### 3.1 Slovenščina in njena raznolikost

Slovenski rek, da ima vsaka vas svoj glas, je čudovit za narodni ponos in dialektalno raznolikost, manj pa za raziskovalce, ki želijo proučevati slovenski govor kot en sam pojav. Slovenska dialektologija ima dolgo tradicijo, h kateri priča tudi *Slovenski lingvistični atlas* (Škofic 2011), in jasno je, da kakršnokoli raziskovanje povezav med slovenskim jezikom in ljudsko glasbo mora upoštevati narečne raznolikosti.

Slovenščina je tonemski jezik (Greenberg 2006), vendar ne v vseh narečjih, kar se tiče notranjega ritma pa se mnenja jezikoslovcev razlikujejo, saj nekateri trdijo, da je naglasni, drugi pa, da je zlogovni (npr. Komar 2007). Pri tem je treba tudi razmisliti, ali obstaja dialektalna raznolikost in so nekatera narečja bolj zlogovna, druga pa bolj

naglasna.<sup>5</sup> K notranjemu ritmu pripomore tudi besedni naglas,<sup>6</sup> ki je v slovenščini prost oziroma naglašen zlog v besedi nima stalnega mesta in je kot tak nepredvidljiv (Tivadar 2004). Naglasi pripomorejo k razlikovanju med besedami (Toporišič 2006): tako imamo na primer razliko med besedo »pártija«, ki se nanaša na politiko, in »partija«, ki se nanaša na igro. Prav tako se naglaševanje besed razlikuje med različnimi regijami.

Med slovenisti je dolgo časa vladala debata na temo dolžine in števila samoglasnikov, saj so nekateri mislili, da ima slovenščina tako dolge kot kratke samoglasnike (Toporišič 2006), drugi pa trdili, da knjižna slovenščina razločuje le med jakostno naglašenimi in nenaglašenimi samoglasniki, tj. da pozna le kvalitativni kontrast, kvantitativnega pa ne. To je empirično dokazovala tudi Srebot Rejec (1998) in pokazala, da fonetična razlika med kratkimi in dolgimi samoglasniki več ne obstaja, četudi samoglasniki so, seveda, kratki ali dolgi glede na to, ali so poudarjeni ali ne, pri čemer so poudarjeni daljši od nepoudarjenih. Naglašena zaporedja soglasnika in samoglasnika so daljša kot nenaglašena, prav tako pa v deklarativnih stavkih v teh zaporedjih dosežeta vrhunec tako jakost kot tudi ton (Golob 2011).

Tivadar (2004) je meril dolžino samoglasnikov: četudi razlike v trajanju ni našel, je potrdil, da so nepoudarjeni samoglasniki bistveno krajši kot poudarjeni (v razmerju 1:2 pri večini govorcev). Jurgec (2005), ki je meril formantne frekvence samoglasnikov, je ugotovil, da leksikalni ton ne vpliva na njih, formantne frekvence določenih samoglasnikov pa bi naj bile odvisne od tega, ali je govorec dialekt tonemski ali netonemski. Na drugi strani tonemskost govorcev ni imela vpliva ne pri Tivadarju (2004) ne pri Srebot Rejec (1998).

Do sedaj je bila tonemskost že velikokrat omenjena, a ne razložena. Tonemskost, ki je značilna za knjižno slovenščino in nemalo narečij,<sup>7</sup> se nanaša na naglaševanje, pri katerem je pomen besede odvisen od intonacije na naglašenem zlogu.<sup>8</sup> Kontrast v tonih na tonemskem zlogu, ki je poudarjen, je v knjižni slovenščini označen z ostrivcem in strešico – ostrivec simbolizira obris tona, ki pada in raste, strešica pa obratno (Greenberg 2006).

Na žalost je pomen tonemskosti dvomljiv. Ne le, da *višina* tona nima funkcije, tonemsko razlikovanje je izgubljeno do mere, da govorniki ne slišijo razlike, tudi kadar se trudijo, da bi jo. To je bilo empirično podprto z raziskavami Šuštaršiča in Tivadarja (2005) pa tudi Woznicki (2006). Kljub temu pa je pri raziskovanju glasbene tradicije treba upoštevati obstoj tonemskosti, saj se ljudske pesmi spreminjajo počasneje kot

<sup>5</sup> Čisto iz jezikoslovnega vidika bi bilo smiselno, na primer, da so štajerski dialekti bolj naglasni zaradi bližnjega germanskega vpliva, primorski dialekti pa bolj zlogovni zaradi bližnjega romanskega vpliva. Raziskav na to temo ni bilo, zato je ta instinkt težko potrditi.

<sup>6</sup> Izraz naglas se v članku nanaša na besedni naglas, poudarek pa na stavčni poudarek, medtem ko avtorja uporabljata izraz akcent, da označiva glasbeni poudarek oziroma težko dobo.

<sup>7</sup> Tonemski govori prevladujejo na severozahodnem, osrednjem in južnovzhodnem delu Slovenije ter med drugim vključujejo dolensko ter del primorske narečne skupine. Za natančen pregled predlagava pogled na zemljevid *Tonemskih in netonemskih govorov* v SLA1 (Škofic 2011).

<sup>8</sup> Za razpravo o tem, kaj bi naj tonemskost pomenila za slovenski jezik, se bralec lahko posvetuje s Toporišičevim člankom *Pojmovanje tonemičnosti slovenskega jezika* (1967).



govor in četudi sedaj tonemskost morda nima več vpliva, njenega vpliva v preteklosti ne moremo zanikati.

### 3.2 Slovenska ljudska glasbena tradicija

V slovenski ljudski glasbi prevladujeta dve večji skupini, in sicer cerkvena glasba (tj. koralno zborovsko petje) ter ljudska, posvetna, pesem. Kljub vplivom okoliških kultur na slovensko, ljudske pesmi odražajo močan narodni karakter in so sprejemale le tiste tuje elemente, ki so krepili izvorno slovensko glasbo (Golež Kaučič 2007). Slovensko ljudsko petje poteka v treh ali štirih glasovih, najpogosteje z vodilnim glasom, spremljevalnim glasom, ki je za terco (ali seksto) višji, ter basom, brez kakršnekoli instrumentalne spremljave (Šivic 2007).

Ko govorimo o etnomuzikološkem preučevanju slovenske narodne glasbe, je raziskovalec Radoslav Hrovatin neprimerljiv, saj je napisal več podrobnih člankov na to temo med leti 1940 in 1970. V svojem članku z naslovom *Glasbene prvine slovenskih ljudskih napevov* (1942) opisuje značilnosti 151 ljudskih pesmi ter jih analizira glede na njihovo ritmično in melodično strukturo (razpredelnica 1), prav tako pa išče trende v različnih pokrajinah oziroma dialektalnih skupinah. V namene tega članka bodo v ospredju tiste štiri regije, ki so v njegovi študiji bile najbolj zastopane, tj. Gorenjska, Štajerska, Dolenjska in Bela Krajina. Trendi, ki jih je Hrovatin odkril v glasbi, bodo v naslednjem delu članka primerjani s trendi dialektov tistih regij.

Takt	Prevladujoči takt
... enakomeren takt	122 pesmi ... 59 sodi takt (50 pesmi 2/4, 9 pesmi 4/4) ... 54 lihi takt (32 pesmi 3/4, 22 pesmi 3/8) ... 9 pesmi 6/8
... različni takti se izmenoma ponavljajo	29 pesmi
... pesem ne stremi k taktovni organizaciji	0 pesmi
Najpogostejši interval	Interval, ki se najpogosteje pojavi
... melodična sekunda	59 pesmi
... večji od male sekunde	22 pesmi
... veliki in mali intervali v ravnotežju	70 pesmi
Obseg intervalov	Obseg med najnižjim in najvišjim tonom
... ožji kot melodična septima	45 pesmi
... melodična septima	42 pesmi
... širši kot melodična septima	64 pesmi

**Razpredelnica 1:** Ritmično-melodične značilnosti slovenskih ljudskih pesmi (po Hrovatin 1942).

Nadalje je Hrovatin odkril naslednje trende za posamezne regije:

Regija	Takt	Najpogostejši interval	Obseg intervalov
Gorenjska	Prevladujoči lihi takti	Ravnotežje majhnih in velikih intervalov	Prevladuje mala septima (m7), širše od m7 tudi priljubljeno
Štajerska	Prevladujoči sodi takti, vendar so lihi tudi pogosti	Ravnotežje majhnih in velikih intervalov, nagiba se proti mali sekundi (m2)	Manjši kot m7, vendar kar enakovredno preko teh kategorij
Bela Krajina <sup>9</sup>	Prevladujoči sodi takti	Pomanjkanje pesmi z večinskimi velikimi intervali; prevladuje m2	Močno prevladuje obseg večji kot m7
Dolenjska	/	Prevladuje m2	Močno prevladuje obseg večji kot m7

**Razpredelnica 2:** Regionalne razlike v značilnostih ljudskih pesmi.

Med interpretacijo ljudskih pesmi so glasbeni akcenti nesorazmerni, saj so note spontano okrajšane ali podaljšane (Hrovatin 1945). To se zgodi tako v napevih z mešanimi takti kot v napevih z le enim, vendar pa kljub temu, da splošna »prozodija teksta vpliva na ritem melodije, ne definira nastanka ritmičnih trajanj« (prav tam: 197). V slovenskih ljudskih pesmi močno prevladuje asimetrija in veliko pesmi ima različno število zlogov na vrstico, četudi takti sami ostajajo stalni in se ne spreminjajo (Hrovatin 1962). Zanimivo in nenavadno je, da zlogi ljudskega besedila niso zmeraj odvisni od števila jasnih metričnih poudarkov, prav tako pa se besedni naglasi ne skladajo vedno z glasbenimi akcenti (prav tam). Podobno je ugotavljal tudi Svetina (1997), ki je odkril, da se v ljudskih pesmi besedni naglas in melodični poudarek ujemata in pojavita na istem tonu, v protestantskih pa to ne velja.

#### 4 Potencial za jezikovno-glasbene primerjave na primeru slovenščine

Preliminarna raziskava točno določenega jezika in njegove glasbene tradicije, tj. slovenščine in slovenske ljudske pesmi, je pokazala eno od metod, s katero lahko v prihodnosti primerjamo glasbo in jezik. Avtorja sva določila štiri različne nivoje, kjer lahko iščemo podobnosti. Prvič, dodelitev naglasa v govoru lahko primerjamo z (ne) enakomernostjo težkih in lahkih dob v glasbi. Drugič, notranji ritem jezika lahko primerjamo s tistimi takti, ki se najpogosteje pojavljajo v ljudski glasbi. Tretjič, tonemskost različnih dialektov lahko primerjamo z ljudsko glasbeno tradicijo v tisti regiji. Četrtič, upoštevati moramo morebitne geografske dejavnike.

<sup>9</sup> Četudi Bele Krajine ne moremo obravnavati kot enotne regije, saj, kot je izpostavil recenzent 2, ta pokrajina ni cela netonemska ali cela slovensko govoreča, Hrovatin (1942) ne definira natančno dela Bele Krajine, iz katere izvirajo ljudske pesmi, uporabljene v raziskavi.

Položaj besednega naglasa je v slovenščini poljuben in nepredvidljiv. Ne samo, da besednega naglasa ne moremo predvideti za različne besede, lahko se razlikuje tudi za isto besedo v različnih dialektih z avtorstvo regionalnih razlik in tonemskosti. V slovenskih ljudskih pesmih obstaja asimetrija, kar se vidi v raznolikih metričnih strukturah glasbenih tekstov in naključnosti glasbenih poudarkov, tj. težka in lahka doba si ne sledita vedno enakomerno. Tukaj, torej, avtorja predpostavlja obstoj vsaj navidezne povezave med jezikom in glasbo, saj sta tako besedni naglas kot glasbeni poudarek poljubna, pri čemer pa ne moremo biti prepričani, da podobnost ni naključna, dokler nimamo pri roki več primerov iz raznolikih jezikov.

Težko je najti neposredno povezavo med notranjim ritmom slovenščine in glasbenim taktom. Ljudske pesmi imajo najpogosteje enoten takt, četudi so glasbeni akcenti nepredvidljivi, kar posledično pomeni, da vsak takt traja približno isto časa. Vprašanje, ki se poraja, je, ali bi se drugačni vzorci pojavili za glasbo naglasnega in zlogovnega jezika oziroma dialekta, na primer ali bi pri enem v pesmih takti trajali približno isto časa, pri drugem pa bi se enakovrednost trajanja pojavila med glasbenimi akcenti.

Hrovatinove značilnosti glasbe iz različnih regij, našete zgoraj, lahko postavimo ob bok prozodičnim značilnostim različnih slovenskih dialektov, ki jih našteje Greenberg (2003). Dialektalne skupine imajo sledeče značilnosti (Razpredelnica 3).

Regija	Tonemskost	Kontrast in višina tona
Gorenjska	Da	Kontrast v višini tona na poudarjenem zlogu, kvantitativni kontrast v zadnjem zlogu besede
Štajerska	Ne	Kvantitativni kontrast v zadnjem zlogu besede (z izjemo dveh dialektov, vključno s tistim osrednje Štajerske)
Bela Krajina	Ne	Kvantitativni kontrast v kateremkoli naglašnem zlogu
Dolenjska	Da	Kontrast v višini tona v poudarjenem zlogu, kvantitativni kontrast v zadnjem zlogu besed

**Razpredelnica 3:** Razlike med dialekti.

Tonemskost dialekta tako na videz res napove nekatere glasbene značilnosti. Gorenjska je tonemska, njena glasba pa prevladujoče vključuje lihe takte, kar je v direktnem nasprotju s Štajersko in Belo Krajino, ki sta netonemski in imata glasbeno tradicijo, v kateri prevladujejo sodi takti. Tonemskost ni povezana s *pogostostjo* posameznih intervalov, saj mala sekunda prevladuje v vseh dialektih. Ta interval, ki obsega pol tona, je v glasbi velikokrat povezan z žalostno in melanholično melodijo. Na drugi strani pa tonemskost delno napove *obseg* intervalov: za glasbeno tradicijo regij s tonemskimi dialekti je verjetneje, da bo razdalja med najnižjim in najvišjim tonom v pesmi obsegala interval male septime ali več, tj. vsaj deset poltonov.

Dve regiji sta še posebej zanimivi z vidika možnih povezav med glasbo in jezikom. Prvič, prekmurščina je znana po svojem izrednem besednem bogastvu (Horvat 2014) ter se ponaša s tem, da zavoljo svoje lege »ohranja prvine, ki so v drugih narečjih že izgubljene« (prav tam: 32), z vidika glasbene tradicije pa je edina, v katere pesmih se še pojavlja pentatonika (Hrovatin 1963). Drugič, Bela Krajina, ki se je jezikovno in etnološko sicer ne sme obravnavati kot celoto, vseeno kaže edinstvene značilnosti v glasbeni tradiciji, saj le tam ljudske pesmi izrazito kažejo naklonjenost manjšim intervalom, včasih tudi z obsegom, ki je velik le terco ali kvarto (Vurnik 1931). Nasploh velja tudi, da so se ostre meje med ljudskimi tradicijami različnih regij začele rahljati, ker so se slovenski prebivalci nenehno preseljevali iz ene regije ali države v drugo (Hrovatin 1968), vendar pa ne vemo, kako je to vplivalo na jezikovno-glasbene povezave.

Na tej točki seveda še ni jasno, ali se katerikoli od zgoraj omenjenih vzorcev redno pojavlja tudi drugod. Ali tonemskost res nakaže obseg melodije? Ali dialekti, ki so bližje zlogovnim jezikom, kažejo drugačne tendence v glasbi kot tisti, ki so bližje naglasnim? Ali je le naključje, da je besedni naglas v slovenščini poljuben, težka doba pa nepredvidljiva? Vse to so vprašanja, ki jih bo moč odgovoriti z nadaljnjimi raziskavami, vsekakor pa je očitno, da se tako slovenski govor kot ljudska glasbena tradicija razlikujejo glede na regijo.

Četudi nekatere od zgornjih kategorij ponujajo razburljive možnosti za primerjavo, je nujno, da se izognemo želji, da bi prehitro sklepali o njihovi vrednosti, dokler nimamo na voljo podatkov iz več jezikov in glasbenih tradicij.

## 5 Kako naprej?

S preliminarno raziskavo slovenskega govora in slovenske ljudske glasbe sva avtorja skušala uveljaviti eno od možnih metod za neposredno primerjavo med različnimi jeziki in njihovimi glasbenimi tradicijami. Članek je pokazal, da obstaja nekaj obetavnih poti, kjer prozodija slovenskega govora in slovenska ljudska pesem kažeta podobnosti. Slovenski govor ima nepredvidljiv oziroma nestalen besedni naglas, slovenska ljudska pesem pa kaže asimetrijo glasbenih akcentov oziroma težkih in lahkih dob. Prav tako imajo ljudske pesmi tonemskih govorov raje obsege intervalov, ki so širši od male septime. Kljub temu ni jasno, kako bi tonemskost – značilnost, katere se večina govorcev ne zaveda in je te dni sploh ne zaznava – lahko prispevala h glasbi. Nasploh glasbena tradicija dialektov, ki so blizu drugemu jeziku (tj. madžarskemu, hrvaškemu, italijanskemu, nemškemu), kaže, da se značilnosti govora in pesmi močno razlikujejo glede na regijo.

Ker je ta raziskovalna študija na temo slovenske prozodije in ljudske glasbe bila prva svoje vrste, sva se avtorja soočila z nekaj omejitvami. Prva je bila ta, da obstaja kar velika vrzel v literaturi. Najboljši vir informacij na temo slovenske ljudske glasbe je še vedno delo enega samega avtorja, ki je večino svojih člankov napisal med leti 1940 in 1960. Četudi ljudska glasba ni občutljiva na čas, vedno obstaja tveganje, kadar je raziskovalec prisiljen postaviti temelje in zaključke svojega raziskovanja na eno samo

osebo. Slovensko jezikoslovje je odlično razvito, vendar mu na področju prozodije manjka širine, ki jo kaže jezikoslovna literatura na temo svetovnih jezikov.

Na drugi strani pa sva bila omejena tudi, ker je manjkalo raziskav o drugih jezikih in sva se morala izogniti prehitrim zaključkom. Raziskava je tako pokazala problematično stran bodočih študij. Ne le, da je težko najti literaturo, tudi za maternega govorca, vsak jezik ima veliko dialektov, ki se lahko drug od drugega precej razlikujejo. Raziskovanje podobnosti med glasbo in jezikom se tako močno razširi in gledati moramo ne le značilnosti govorov in glasbenih tradicij, temveč nujno tudi različne dialektalne značilnosti znotraj istega jezika.

Članek predlaga nadaljnje raziskovanje v dveh smereh. Prvič, nadaljujemo lahko z raziskavami na temo slovenskega jezika in vključimo primerjave s sosednjimi jeziki, na kar se ta članek ni osredotočal. Četudi je Slovenija le ena od mnogih držav na svetu, je edinstvena, saj meji na štiri različne jezikovne skupine in tako ponuja pomemben pregled nad tem, kako se glasbene in jezikovne značilnosti širijo in spreminjajo. Drugič, pomembno je, da dobimo informacije o prozodičnih in melodičnih značilnostih čim več jezikov in glasb. Le tako bomo lahko našli neposredne vzorce, ki nam bodo pokazali, kako določeni jeziki vplivajo na glasbeno tradicijo, ter pomagali slovenščino uvrstiti tudi v širši globalni kontekst.

#### VIRI IN LITERATURA

- Melissa Michaud BAESE, Richard ASHLEY, 2006: Linguistic and Musical Stress in Russian Folk Songs. Na spletu.
- Mireille BESSON, Julie CHOBERT, Céline MARIE, 2011: Language and music in the musician brain. *Linguistics and Language Compass* 5/9. 617–34.
- Evan D. BRADLEY, 2016: Phonetic dimensions of tone language effects on musical melody perception. *Psychomusicology: Music, Mind, and Brain* 26/4. 337–45.
- Delphine DAHAN, 2015: Prosody and language comprehension. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science* 6/5. 441–52.
- Joseph R. DANIELE, Aniruddh D. PATEL, 2004: The interplay of linguistic and historical influences on musical rhythm in different cultures. *Proceedings of the 8th International Conference on Music Perception and Cognition*. 759–62.
- Fernanda FERREIRA, 2006: Prosody. *Encyclopedia of Cognitive Science*. 762–68.
- Anthony FOX, 2000: *Prosodic features and prosodic structure*. Oxford: University Press.
- Jonathan FRITZ, David POEPEL, Laurel TRAINOT, Gottfried SCHLAUG, Aniruddh PATEL, Isabelle PERETZ, Josef P. RAUSCHECKER, John HALLE, Francesca STREGAPEDE, Lawrence M. PARSONS, M. A. AIRBIB. Cambridge, ZDA: MIT Press Ltd. 417–62. Na spletu.
- Nina GOLOB, 2011: Acoustic prosodic parameters in Japanese and Slovene: Accent and Intonation. *Acta Linguistica Asiatica* 1/3. 25–44. Na spletu.
- Marc L GREENBERG, 2003: Word prosody in Slovene from a typological perspective. *Sprachtypologie und Universalienforschung* 56/3. 234–51. Na spletu.



- , 2006: *A Short Reference Grammar of Standard Slovene*. Na spletu.
- Mojca HORVAT, 2014: Fenomen prekmurskega narečja: O njegovi zgodovini, sodobni podobi ter sožitju s knjižno slovenščino. *Razpotja*. 29–32. Na spletu.
- Radoslav HROVATIN, 1942: Glasbene prvine slovenskih ljudskih napevov. *Etnolog* 16. 65–81. Na spletu.
- , 1945. Pomen ritmičnih kvantitet v slovenskih ljudskih napevih. *Slovenski etnograf* 10. 167–198. Na spletu.
- , 1962: Problemi zapisovanja in metrike slovenskih ljudskih pesmi. *Slovenski etnograf* 15. 205–222. Na spletu.
- , 1963: Kvintna pentatonika na Slovenskem. *Slovenski etnograf* 16/17. 65–88. Na spletu.
- , 1968: Primer kontaminacije v metriki ljudske pesmi. *Slovenski etnograf* 21/22. 103–08. Na spletu.
- Damjan HUBER, 2017: Raziskovalna izhodišča besedilnofonetične analize slovenskega medijskega govora. *Slavistična revija* 65/3. 281–99. Na spletu.
- Ray JACKENDOFF, 2009: Parallels and Nonparallels between Language and Music. *Music Perception* 26/3. 195–204.
- Howard JACKSON, 2007: *Key Terms in Linguistics*. London: Bloomsbury.
- Mateusz JEKIEL, 2014: Comparing rhythm in speech and music: The case of English and Polish. *Yearbook of the Poznan Linguistic Meeting 1*. 55–71.
- Peter JURGEC, 2006: Formant frequencies of standard Slovene vowels. *Govor* 22/2. 127–44.
- David KEMMER, 2015: *Cognitive Neuroscience of Language*. London: Taylor & Francis.
- Smiljana KOMAR, 2007: Strategies to improve reading performance in English. *Proceedings of the Phonetics Teaching and Learning Conference (PTLC)*.
- Rebecca W. MCGOWAN, Andrea G. LEVITT, 2011: A comparison of rhythm in English dialects and music. *Music Perception: An Interdisciplinary Journal* 28/3. 307–14.
- Anna MOSKVINA, 2013: Comparative study of English, Dutch and German prosodic features (fundamental frequency and intensity) as means of speech. *SPECOM 2013*. 86–91.
- Caroline PALMER, Michael H. KELLY, 1992: Linguistic Prosody and Musical Meter in Song. *Journal of Memory and Language* 31. 525–42.
- Aniruddh D. PATEL, 2008: *Music, Language, and the Brain*. New York, ZDA: Oxford University Press.
- , 2013: Sharing and nonsharing of brain resources for language and music. *Language, Music, and the Brain*. Ur. M. A. Airbib. Cambridge, ZDA: MIT Press Ltd. 329–56. Na spletu.
- Aniruddh D. PATEL, Joseph R. DANIELE, 2003: An empirical comparison of rhythm in language and music. *Cognition* 87. B35–B45.
- Aniruddh D. PATEL, Emily MORGAN, 2017: Exploring Cognitive Relations Between Prediction in Language and Music. *Cognitive Science* 41/2. 303–20.
- Makiko SADAKATA, Peter DESIAN, Henkjan HONING, Aniruddh D. PATEL, John R. IVERSEN, 2004: A cross-cultural study of the rhythm in English and Japanese popular music. *Proceedings of the International Symposium on Musical Acoustics*. 41–44.
- Maartje SCHREUDER, Laura VAN EERTEN, Dicky GILBERS, 2005: Speaking in minor and major keys. Na spletu.



- Urša ŠVIC, 2007: Folk music between popular culture and institutional framing. *Slovene Studies* 29/1–2. 57–75. Na spletu.
- Jožica ŠKOFIC (ur.), 2011: *Slovenski lingvistični atlas 1*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- L. Robert SLEVC, Akira MIYAKE, 2006: Individual Differences in Second Language Proficiency. *Psychological Science* 17/8. 675–81.
- L. Robert SLEVC, Brooke M. OKADA, 2015: Processing structure in language and music: A case for shared reliance on cognitive control. *Psychonomic Bulletin & Review* 22. 637–52.
- Tatjana SREBOT REJEC, 1998: On the vowel system in present-day standard Slovene. *Jezikovne tehnologije za slovenski jezik: Zbornik konference*. 22–24. Na spletu.
- Peter SVETINA, 1997: Ujemanje besednega naglasa in melodičnega poudarka v slovenski ljudski pesmi in pesmi slovenskih protestantov. *Slavistična revija* 45/1–2. 6–9. Na spletu.
- Rastislav ŠUŠTARŠIČ, Hotimir TIVADAR, 2005: Perception of tonemicity in Standard Slovene. *Govor* 22/1. 23–35. Na spletu.
- Nicholas TEMPERLEY, David TEMPERLEY, 2011: Music-Language Correlations and the Scotch Snap. *Music Perception* 29/1. 51–63.
- Hotimir TIVADAR, 2004: Fonetično-fonološke značilnosti samoglasnikov v sodobnem knjižnem jeziku. *Slavistična Revija* 52/1. 31–48. Na spletu.
- Jože TOPORIŠIČ, 1967: Pojmovanje tonemskosti slovenskega jezika. *Slavistična revija* 15/1–2. 64–108. Na spletu.
- , 2006: *Besedjeslovne razprave*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Leigh VANHANDEL, Tian SONG, 2009: Influence of Linguistic Rhythm on Individual Compositional Style in 19th Century French and German Art Song. *Zbornik konference ESCOM 2009*. 553–57.
- Primož VITEZ, Ana ZWITTERVITEZ, 2004: Problem prozodične analize spontanega govora. *Jezik in slovstvo* 49/6. 3–4.
- Stanko VURNIK, 1931: Studija o glasbeni folklori na Belokranjskem. *Etnolog* 4. 165–86. Na spletu.
- Katherine WOZNICKI, 2006: *An acoustic analysis of word prosody in Ljubljana Slovene: Doktorska dizertacija*. Ohio, ZDA.

## SUMMARY

Language and music are fundamental parts of the human experience and as such also engender ample interest among researchers, but there remains a lack of comparisons between the general properties of a specific language and its musical tradition. This article examines the prosody of Slovene speech and the melodic and rhythmic properties of the Slovene folk song. The authors focus on the Slovene language due to its unique position bordering four different language groups (i.e., Romance, Germanic, Slavic, and Uralic), but also because they wish to introduce a new way of looking at Slovene language and folk music by showing how they can be connected. After introducing the ways that the language-music connection can be studied, including previous empirical research on different languages and their music, the article reviews literature on the topic of the Slovene language, speech prosody, and folk song.



The study's findings show that there is, indeed, a potential connection between tonemicity and interval range, predictability of word stress, and rhythmic accent, and different dialects and their musical traditions. Specifically, Slovene speech has an unpredictable stress and shows asymmetry in musical stress, the pitch-accent dialects of Slovene show a specific interval range not present in non-tonemic dialects, and border region speech and music have unique characteristics compared to other regions. The article reaches the conclusion that there are two main directions for future research. On the one hand, it is possible to continue doing research on the topic of the Slovene language and include comparisons with the neighbouring countries. This could significantly contribute to our understanding of how musical and linguistic characteristics spread and change. On the other hand, it is crucial to gain information on the prosodic and melodic properties of as many languages and musical traditions as possible, because only then will we be able to find direct and reliable patterns.